

Asia: VN/10384/2019 VM212:00/2018

Lausuntopyyntö järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä ja yhdenmukaistamisesta

1 Taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Yhdistys

2 Ehdotukset järjestöjä koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi

Ehdotus 1: Valtionavustustoiminnassa siirrytään uuteen, valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaisuutta edistävään toimintamalliin.

Tuotonjakoministeriöt siirtyvät valtionavustustoiminnan uuteen toimintamalliin ja ottavat käyttöön sitä tukevat valtionavustustoiminnan verkkopalvelut. Tuotonjakoministeriöt siirtyvät toimintamalliin kehittämisprojekteissa siten, että verkkopalvelut ovat kaikkien käytössä vuoteen 2024 mennessä. Valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaiseksi.

Diabetesliitto kannattaa valtionavustuskäytäntöjen yhdenmukaistamista ja toimintamallin uudistamista. Tuotonjakoministeriöiden tulisi käynnistää kehittämisprojektit käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi mahdollisimman pikaisesti. Uusia, yksittäisten tuotonjakoministeriöiden omia toimintamalleja tai toiminnan muutoksia ei tulisi valmistella tai ottaa käyttöön ennen vuotta 2024, vaan siirtymäaikana tulisi tuotonjakoministeriöissä keskittyä yhtenäisen toimintamallin valmisteluun.

Ehdotus 2: Valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta suunnitellaan yhdessä uudella tavalla.

Tuotonjakoministeriöt hyödyntävät valtionavustuksia ja niiden käyttöä koskevaa tietoa uudella tavalla valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa, kuten valtionavustusten kohdentamisessa. Sitä varten tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusprosessejaan ja käyttävät yhteisiä verkkopalveluja. Järjestöt ja valtionapuviranomaiset suunnittelevat valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta yhdessä uudessa toimintamallissa, mikä edistää ennakoitavuutta ja jatkuvuutta ja auttaa ottamaan toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset entistä paremmin huomioon.

Diabetesliiton näkemyksen mukaan järjestötoiminnan vaikuttavuutta ei ole yksinkertaista mitata tai laatia sille mittareita. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan vaikuttavuuteen vaikuttavat monet julkisen ja yksityisen sosiaali- ja terveydenhoitoalan toimenpiteet, jotka voivat myös vaihdella paikallisesti ja alueellisesti.

Diabetesliitto pitää tärkeänä, että valtionavustustoiminnan vaikuttavuutta ja sen mittaamista suunnittelevat valtionapuviranomaiset ja järjestöt yhdessä. Näin pystytään kokonaisvaltaisemmin arvioimaan ja mittamaan avustustoiminnalle asetettavia tavoitteita ja tuloksia.

Diabetesliitto pitää tärkeänä, että valtionapuviranomaiset ja järjestöt suunnittelevat yhdessä myös toiminnan tulosten ja vaikuttavuuden mittaamisen perusteena olevaa raportointijärjestelmää ja mahdollisuuksien mukaan myös toimialakohtaisesti käytössä olevia indikaattoreita. Järjestöjen saamien valtionavustusten koko ja toiminnan laajuus vaihtelee suuresti avustuskohteesta toiseen, joten raportointijärjestelmän osalta on tärkeää, miten se skaalautuu sekä pieniin että suuriin avustuskohteisiin.

Ehdotus 3: Valtionavustustoimintaan osallistuvien toimielinten tehtäviä ja toimintatapoja yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat valtionavustusten arviointiin ja valtionavustustoimintaan liittyvien neuvottelukuntien, toimikuntien ja jaostojen tehtäviä ja toimintatapoja soveltuvin osin. Tehtävien ja toimintatapojen painopiste on jatkossa valtionavustuspolitiikan arvioinnissa, valtionavustustoiminnan vaikuttavuuden suunnittelussa ja yhdenmukaisten valtionavustuskäytäntöjen jatkuvassa kehittämisessä. Tarkoituksena on lisätä valtionapuviranomaisten ja järjestöjen välistä viestintää ja vuorovaikutusta.

Diabetesliitto katsoo, että valtionavustusten arviointia ja toimintatapoja tulisi yhdenmukaistaa mahdollisimman paljon, eikä vain soveltuvin osin. Toki valtionavustustoiminnassa ja sen arvioinnissa tulee ottaa huomioon eri järjestötoimialojen erityispiirteet.

Diabetesliitto esittää, että valtionavustustoiminnan kokonaisvaltainen koordinointi keskitettäisiin yhdelle toimielimelle, jonka tehtävänä olisi muun muassa edistää toimintatapojen yhdenmukaistamista. Valtionavustustoiminnan kehittämisessä valtionavustustoiminnan raportointiin ja arviointiin tulisi löytää pitkäkestoinen peruslinjaus, jotta järjestöt voivat keskittyä pitkäjänteiseen työhön ilman kriteerien ja indikaattoreiden jatkuvaa muuttumista.

Ehdotus 4: Järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjä yhdenmukaistetaan mahdollisuuksien mukaan.

Tuotonjakoministeriöt yhdenmukaistavat järjestöjen taloutta koskevia valtionavustuskäytäntöjään. Yleisavustuksilla rahoitetaan järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia. Tuotonjakoministeriöt luovat yhteisen tavan arvioida, miten järjestön kokonaisvarallisuus vaikuttaa valtionavustusten

harkinnassa ja myöntämisessä. Tuotonjakoministeriöiden erilaisia omarahoituskäytäntöjä selvitetään lisää ennen ehdotuksen toteuttamista.

Diabetesliitto pitää tärkeänä, että järjestöjen taloutta koskevat valtionavustuskäytännöt yhdenmukaistetaan. Valtionavustustoiminnassa tulisi olla yhdenmukaiset ja yhdenvertaiset ehdot, joiden perusteella arvioidaan järjestöjen oman talouden vaikutuksia avustuskäytäntöön ja jotka eivät riipu järjestöjen toimialasta tai tuotonjakoministeriökohtaisesta päätöksenteosta.

Diabetesliitto kannattaa esitystä siitä, että yleisavustuksilla rahoitettaisiin järjestöjen varsinaisen toiminnan bruttokustannuksia.

Ehdotus 5: Järjestöjen toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita yhdenmukaistetaan.

Tuotonjakoministeriöt soveltavat mahdollisimman yhdenmukaisia toiminnan ja vastuullisuuden arvioinnin perusteita harkitessaan ja myöntäessään yleisavustuksia järjestöille. Perusteita arvioidaan sekä suunnitellun että toteutuneen toiminnan perusteella. Tuotonjakoministeriöt päättävät, kuinka ne soveltavat arviointiperusteita mahdollisine painotuksineen päätöksenteossa.

Diabetesliitto kannattaa yleisiä ja yhtenäisiä sekä yhdenvertaisia toiminnan ja vastuullisuuden arviointiperusteita yleisavustuksien avustusehtoina. Toimialakohtaisia arviointiperusteita on kuitenkin perusteltua käyttää silloin, kun niihin on toimialasta johtuvia perusteltuja syitä.

Ehdotus 6: Järjestöille voidaan myöntää kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti.

Tuotonjakoministeriöt voivat myöntää järjestöille yksi- tai kaksivuotisia yleisavustuksia harkinnanvaraisesti. Kahdeksi vuodeksi kerrallaan myönnetty yleisavustus ei poista sen saajan vuotuista raportointivelvollisuutta. Järjestöt voivat hakea ensimmäiset kaksivuotiset yleisavustukset vuoden 2024 valtionavustushauissa. Kaksivuotiset yleisavustukset rahoitetaan valtion yhden vuoden talousarviosta.

Diabetesliitto kannattaa harkinnanvaraisia kaksivuotisia yleisavustuksia. Kaksivuotisen valtionavustuspäätös mahdollistaa järjestöjen talouden pitkäjänteisempää suunnittelua ja ennakoitavuutta.

Ehdotus 7: Järjestöt välittävät valtionavustuksia edelleen siirron saajille mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Valtionavustusten edelleen välittäminen perustuu tuotonjakoministeriöissä valtionavustuslain uudistamisen yhteydessä laadittavaan tulkintaohjeeseen. Tuotonjakoministeriöiden valtionavustusehdot ja -rajoitukset sekä delegointisopimusmallit yhdenmukaistetaan. Samalla varmistetaan, että siirron saajille edelleen välitettyjen valtionavustusten käyttöä koskeva tieto on avointa ja läpinäkyvää valtionavustustoiminnan uuden toimintamallin mukaisesti.

Valtionavustusten siirtomahdollisuus tulee säilyttää. Diabetesliitto kannattaa toimintamallien yhdenmukaistamista tältäkin osin. Siirtomahdollisuuksiin liittyvät juridiset oikeudet, vastuut ja velvoitteet tulisi määritellä mahdollisimman selkeiksi sekä siirtäjän että siirron saajan osalta (muun muassa Suomen perustuslain 124 §:n ja yleishallinnollisen lainsäädännön soveltamisen kannalta).

Ehdotus 8: Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä.

Tuotonjakoministeriöt uudistavat valtionavustusten käsittelyä järjestämällä sen tiimityönä. Taloustarkastuksen tehtävät on myös perusteltua yhdenmukaistaa vastuineen tuotonjakoministeriöissä. Järjestöjen taloutta ja toiminnan tai hankkeen tuloksellisuutta sekä toimintaympäristömuutoksia koskevaa tietoa hyödynnetään entistä laajemmin valtionavustusprosessien eri vaiheissa.

Diabetesliitto katsoo, että valtionavustusten yleiset periaatteet ja toimintamallit sekä tarkastustoiminta tulisivat olla yhdenmukaisia kaikkien tuotonjakoministeriöiden ja valtionavustusviranomaisten välillä. Näitä toimintoja tulee myös koordinoita yhtenäisesti.

Valtionavustustoiminnassa ja erityisesti valtionavustusten myöntämisessä tulee kuitenkin ottaa huomioon toimialakohtaiset erot ja niihin liittyvä asiantuntemus. Tämä on syytä riittävästi turvata tuotonjakoministeriöiden toiminnassa.

3 Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Yleiset huomiot Järjestöjä koskevat valtionavustuskäytännöt: Ehdotukset niiden kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi -julkaisusta

-

Valtionavustustoiminnan kehittämistä koskevat yleiset huomiot

Valtionavustustoiminnan kehittämisessä ja avustuksien ehtojen määrittelyssä tulee kiinnittää huomiota perusoikeuksien edistämiseen. Samalla tulee ottaa myös huomioon Suomen perustuslaissa turvattu yhdistymisvapaus ja siihen liitetty yhdistystoiminnan itsemääräämisoikeus (yhdistysautonomia).

Valtionavustusjärjestelmää ja valtionavustusehtoja uudistettaessa valtionavustustoiminnan yleisiä ehtoja sekä toimintamalleja ja tarkastustoimintaa järjestettäessä tulee ottaa huomioon, että niistä ei seuraisi yhdistysautonomian rajoitteita.

Valtionavustustoiminnan uudistamisen yhteydessä olisi syytä oikeudellisesti selvittää valtionavustusehtojen suhdetta perustuslaissa turvatun yhdistysautonomian suojaan.

